

HJEM!

Klaus Høeck: *Hjem*, digtkreds, 639 sider, Gyldendal, 250,-kr.

I Jorge Luis Borges' fortælling "Alef" optræder en Carlos Argentino, der har fattet den poetiske plan at versificere hele kloden i dens rundhed. I løbet af nogle år når han nogle hektarer af staten Queensland, mere end en kilometer af floden Obs' løb, en gasbeholder i det nordlige Veracruz og et etablissement med tyrkiske bade i Brighton.

Vor hjemlige poet Klaus Høeck kan minde lidt om denne Argentino. I hvert fald har han i sin seneste digtkreds, *Hjem*, sat sig for at levere et Danmarksbillede. Man finder således overskrifter som "Exportvarer", "Konsum, konserver", "Landeveje, biveje, sideveje", "Forsøgsstationer", "Fly- og lufthavne", men også "forstand", "til-væren", "be-nådning", så udover at være en omfavnelser af nationen i sin kurvetthed behandler *Hjem* også mere indderlige felter.

Høeck har i ca. 15 år skrevet digte på en noget utraditionel facon. Høeck er såkaldt kybernetisk digter. Kybernetikken er først og fremmest en videnskabsom kontrolfunktioner og styringsmekanismer. I en kunstnerisk produktion kan kybernetikken således anvendes til styring og determination af de enkelte digtes indbyrdes informationsmæssige sammenhæng. Til den ende benytter Høeck en computer. Motivet til denne arbejdsform er, angiveligt, ikke en fornøjelig fascination af maskiner. Igennem den systematiske strukturering af digtenes form/indhold gøres der snarere, på provokerende vis, op med en æstetisk tradition, der insisterer på en symbiose mellem det ubevidste og det kunstneriske. En ikke-kybernetisk digter

vil således være determineret af såvel sin samtids formsprog (metrik), som af sin egen subjektive ubevidsthed (eksempelvis ordvalg). Det er disse ubevidstheder den kybernetiske digtning vil uddrive, det vil sige gøre til positive elementer i den digteriske produktion. Den kybernetiske digter vil groft sagt have kontrol over det tilfældige, det ubevidste; en anti-metafysisk formaliseringsbestræbelse. De tekster, der kommer ud af denne produktionsform er derfor utraditionelle, måske går det slet ikke at kalde dem digte.

Hjem forløber i tre såkaldte spor eller textrækker, nemlig natur, ånd og kultur. Disse tre står i et efterviseligt forhold til hinanden, således at kredsen over 1700 tekster på sin vis kan føres tilbage til natursporets første tekst, der er formeloversigten over Danmarks undergrunds kemiske sammensætning. Ud fra denne tekst dannes nu en sværm af tekster, der samles i sekvenser og afsnit, der tilsammen danner et spor, hvis sidste tekst så danner basis teksten for det efterfølgende spor. Kalkylerne og transformationsreglerne for de forskellige sekvenser og afsnit står at læse i et appendix. For overhovedet at kunne afkode *Hjem* er det nødvendigt at studere dette appendix. Dette har Høeck imidlertid gjort til en så krævende opgave, at den må få karakter af en rituel indvielse. Appendix er så upædagogisk, så sekterisk og ganske enkelt dårligt skrevet, at det nærmest tangerer det skandaløse. Nu kunne det jo alt sammen være ligegyldigt, såfremt selve digtkredsen talte for sig selv. Det gør den ikke. Ej heller når man har fået hold på den periodik, der ligger i teksterne mellem det tilfældighedsprægede, frie, sandsynlige og statistiske. Uden appendix er teksterne så godt som meningsløse. Med appendix bliver de underligt anæmiske, slaver af

programmet, mærkelig tomme og hule. Har man først luret mekanikken teksterne imellem går gas-sen ligesom af Skt. Gertrud. Man orker ikke at undersøge, hvorvidt Høeck overholder sine egne regler, men i sig selv er teksterne for vakkelvorne, gebrokkne. Man får således ikke meget ud af bare at læse i "Hjem", der er overordentlig mange spildtekster, der fornemmes som nødvendige i programmets hellige navn.

Gevinsten ved den kybernetiske metode er - teoretisk set - et sammenfald mellem form og indhold. Principielt set er det lykkedes i "Hjem" men i praksis, det vil sige under tilegnelsen af værket, bemærkes formen i en sådan grad, at man føler sig hensat i en nostalgisk længsel efter, ja, efter indhold. Det er dette, der gør "Hjem" så irriterende, selv om man møder den velvilligt. Man støder uophørligt på en brutal formalisme, en formalisme der ikke skal føres tilbage til anvendelsen af computere, men snarere befinder sig i kernen af det kybernetiske projekt. Systemet, programmet kræver underkastelse. Resultatet kan lignedes med, hvad der ville ske, hvis Vita Andersen kun ville udtrykke sig i hexametre. Der er noget hakkende, noget fortvivlende søgt over mange af "Hjems" tekster, som her i afsnittet "Forsoning", hvor der programmatisk jongleres med Brøndals sproglige kategorier: "Du som er i bliv/sel og alvor/du som er/ i højslens hviddag/du som er i alt/og godt fri os der går i /boblelse fri os/der går i stavel /se fri os til din befindt/ligheds helelse". Bedst er Høeck i de mere jordnære forbindelser til tingene omkring ham: "I gamle dage fandtes der en/kakkelovn/af mærket/salamander/den stod i et /hjørne af/dagligstuen/på sin zinkflade. Bag en skærm/med gule roser./Den havde/ noget med

kærlighed at gøre." I sekvensen "Padder og Krybdyr" (i afsnittet om Kærlighed) danner denne kakkelovn ledemotivet for en af kredsens smukkeste og skrøbeligste sekvenser. Her slipper Høeck fornemt fra omgangen med det banale og med ilden som symbol taler han rent og klart om barndommen, kærligheden og andre mysterier. Her og altfor få andre steder viser Høeck sig som den digter han åbenbart også er: "dit øjenbryn bærer nu septembers/bro/ alt er en overgang." På denne baggrund er det beskæmmende at møde de mange komiske programmatisk gangarter. De vellykkede digte er nok, principielt set, kybernetiske, men de har andre kvaliteter. Hvorfor skal der lægges så mange tekster på programmets alter? Spørgsmålet er om de gode digte egentlig ikke sætter spørgsmålstegn ved hele kredsens konstitution. Den "ideologi" der ligger bagved kredsen opleves ikke som konsistent. Det demonstrerer "Hjem" al den stund, at enhver nok kunne frembringe en lignende digtkreds, med appendix i hånd, men at denne alternative kreds selvfølgelig ikke ville være identisk med "Hjem". Det de ville have tilfælles, programmet, ville være aldeles uinteressant i sig selv.

Kybernetisk digtning, som kybernetisk videnskab, forsøger at realisere det lukkede eller fuldstændigt selvdeterminerende systems ideal. Men Høeck har jo ikke uddrevet den poetiske dæmon, når to personer kan lave to forskellige kredse med det samme program. Altså spøger det ubevidste og ukontrollerbare stadig. Hvilket det i og for sig allerede gør fra starten, i og med at de forskellige kalkyler og transformationsregler jo ikke er dannet på baggrund af andre kalkyler og transformationsregler, men netop er grebet

ud af luften. Det er banale kendsgerninger, men betyder det ikke at omgangen med en kybernetisk metodes eksakte redskaber i forbindelse med digterisk produktion, når alt kommer til alt kun er en flirt og intet andet end en flirt med kybernetikken som sådan? Om dette skal vendes imod Høeck afhænger af hvilke motiver, der fører ham til den kybernetiske metode. Anvender Høeck denne metode for at foretage en demaskering eller dekonstruktion af en æstetisk metafysik eller for at skaffe digteren mere kontrol over sin skaben. I "Hjem" ser det ud som om det sidste motiv har været det grundlæggende, men resultatet er i så fald skuffende. For "Hjem" erstatter metafysikken med en gold og uinteresseret determinisme og formalisme, der imidlertid dementeres i de vellykkede tekster. Det er skæbnens ironi at de bedste tekster er de mest "klassiske" eller "traditionelle".

"Hjem" bringer en til at tvivle på det kybernetiske projekt. Hvad skal man med al den kontrol og styring og hvorfor skal der gøres så afgørende et nummer ud af den.

Hvor penibelt for Maelzel og hans skakspillende maskine var det iøvrigt ikke da hoffet afslørede en spiller under låget. Hoffet drog et lettelsens suk.

Niels Hertzum
Henrik Ørnstrup

NATUREN I HOVEDET

Jesper Hoffmeyer: *Naturen i hovedet. Om biologisk videnskab.* 260 s., kr. 260,- Rosinante.

"Naturen i hovedet" er ikke et tungt akademisk værk i traditionel forstand, tyngtet med bevisførelse og legitimation på alle led-der og kanter. Bogen er skrevet i en spændende essayistisk stil med mange løse ender og skarpe kanter, som forfatteren ikke forsøger at opløse og tilslibe, så de går i hak. Med forfatterens egne ord er "bogen ikke grebet helt systematisk an" og bør derfor ikke læses som en fix og færdig bog, men derimod som en del af en "føjleton". Opmærksomheden rettes mod modsigelser indenfor den standardiserede biologi-videnskab og selvsamme videnskab som problem set lidt "udefra".

Forfatteren formår at fremlægge komplicerede problemstillinger i et veldrejet sprogbrug og forsyner derved læseren med en vis fornemmelse af fagets problem(-er). Straks dette er sagt, må det i anden omgang fremhæves, at denne stil har sin pris i form af ubemærkede glidninger i fremstillingen. Således indkredser (og opretter?) Jesper Hoffmeyer et antal dikotomier så som kultur-natur, levende natur-død natur, osv., som til tider svarer til hinanden, til andre tider ikke "skulle" gøre det, men ikke desto mindre havner i samme spejlkabinet.

Med "Naturen i hovedet" som rejsefører indenfor og udenfor den moderne og historiske standardvidenskab: biologien, tager vi afsæt fra den problemstilling, som ridses op på følgende måde: "Vi har et hoved, og vi har en natur. Og dermed har vi så det problem, som denne bog handler om: Hvad har hovedet og naturen med hinanden at gøre? At naturen optræder inde i vores hoveder